

3. Ковальська Н. Паремії як засіб відображення когнітивних процесів / Н. Ковальська // Вісник Львівського університету. Серія філологія. – Вип. 34. – Ч. I. – С. 412–418.
4. Кочерган М. Мовознавство на сучасному етапі / М. Кочерган // Дивослово, 2003. – № 5. – С. 24–29.
5. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии / Н. В. Подольская. – М.: Наука, 1988. – 192 с.
6. Русанівський В. М. Структура лексичної і граматичної семантики / В. М. Русанівський. – К.: Наукова думка, 1988. – 226 с.
7. Степовик Д. Скарби України / Д. Степовик. – К.: Веселка, 1990.
8. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови: монографія / М. М. Торчинський // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Хмельницький: Авіст, 2008. – 548 с.
9. Український живопис та графіка ХХ–ХХІ ст. Каталог аукціону. Україна, Київ, 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу – www.gs-art.com/upload/uf/c14355bb2cf44a9c3678bbe0c2eb67fa.pdf.
10. Штерн І. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики: Енциклопедичний словник / І. Штерн. – К., 1998.
11. Abu Warburg Sandro Botticellis. Aby Warburg: Sandro Botticellis «Geburt der Venus» und «Frühling». [Diss. Straßburg 1893]. In: Aby M. Warburg: Ausgewählte Schriften u. Würdigungen. Hrsg. von Dieter Wuttke. Baden-Baden 1980. – S. 11–64.

УДК 811.111:629.4

К. О. Чумакова,

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

НАЦІОНАЛЬНО-СПЕЦИФІЧНІ ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ «ВОДНИЙ ТРАНСПОРТ» В АМЕРИКАНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

У статті викладено результати дослідження національно-специфічних мовних одиниць, що вербалізують концепт «ВОДНИЙ ТРАНСПОРТ» в американській лінгвокультурі, встановлено їхні семантичні та структурні особливості.

Ключові слова: концепт, лінгвокультура, культурно-марковані лексичні одиниці, семантична деривація, метафоризація.

NATIONALLY SPECIFIC MEANS OF «ROAD TRANSPORT» CONCEPT VERBALIZATION IN BRITISH LINGUISTIC CULTURE

Within the research of «Transport» super concept verbalization peculiarities in British and American linguistic culture, this article focuses on the research of American nationally specific lexical units verbalizing «Water transport» concept, which is viewed as one of the constituents of the above mentioned mental unit. Under nationally specific lexical units we understand words, set collocations and idioms, verbalizing certain occurrences, which are peculiar for some culture and actualize its values and mentality features. All the verbalizers of the concept are researched with a regard to linguistic conceptology with the aim of their semantics analysis for further modeling of the mentioned concept and the determination of its place in the national world view. In the course of research, it has been found out that the concept core is represented by neutral not culture-specific lexical units, while already in the circumnuclear area some nationally specific verbalizers can be observed and their number is growing with moving away from the concept core. The complex of lexical means representing the studied concept can be viewed as an open field because, influenced by extra linguistic factors, it constantly absorbs more and more new lexemes. Moreover, structural peculiarities of the mentioned units are analyzed in the present research. The author carries out the subdivision of verbalizers into thematic groups including geographical, ethnographical, artistic and sociopolitical ones. Further research will include a similar analysis of the studied concept verbalization means in American linguistic culture for their common and distinguishing features determination.

Key words: concept, linguistic culture, culture-specific lexical units, realia, semantic derivation, metaphorization.

НАЦИОНАЛЬНО-СПЕЦИФИЧЕСКИЕ ВЕРБАЛИЗАТОРЫ КОНЦЕПТА «ВОДНЫЙ ТРАНСПОРТ» В АМЕРИКАНСКОЙ ЛИНГВОКУЛЬТУРЕ

В статье изложены результаты исследования национально-специфических лексических единиц, вербализующих концепт «ВОДНЫЙ ТРАНСПОРТ», установлены их семантические и структурные особенности.

Ключевые слова: концепт, лінгвокультура, культурно-маркированные лексические единицы, семантическая деривация, метафоризация.

У сучасній лінгвістиці приділяється особлива увага дослідженню національних концептосфер та їхній актуалізації ресурсами мовних картин світу [5, с. 280]. Національні мовні картини світу, в свою чергу, характеризуються подвійною природою, адже вони відображають матеріальний світ крізь призму свідомості й, в той же час, носії мови сприймають світове знання за допомогою рідної мови, її семантики і граматики, що визначає структуру мислення та поведінки [2, с. 401]. Лінгвокогнітивний підхід, який полягає в дослідженні лінгвоспецифічних концептів та національно-специфічних засобів вербалізації загальнолюдських концептів для вивчення національної картини світу, допомагає реконструювати та упорядкувати відображену в мові цілісну систему уявлень, тобто концептосферу народу [3, с. 41–42]. Таким чином, дослідження ціннісних орієнтирів та особливостей ментальності певної нації можливо здійснити крізь призму мови.

Актуальність обраної теми зумовлена недостатньою дослідженістю національно-специфічних одиниць мовної репрезентації концепту «ВОДНИЙ ТРАНСПОРТ» в американській лінгвокультурі, аналіз яких, у свою чергу, забезпечить можливість встановити місце зазначеного концепту в концептосфері нації.

Об'єктом дослідження є лексичні одиниці, що актуалізують концепт «ВОДНИЙ ТРАНСПОРТ» в американській лінгвокультурі. **Предметом** наукової розвідки є структурні та семантичні особливості зазначених лексичних засобів, а також екстралінгвістичні фактори, що впливають на їхнє утворення.

Матеріалом для дослідження слугував корпус лексичних одиниць, зібраний методом суцільної вибірки з друкованих та електронних тлумачних, ідеографічних, тезаурусних, етимологічних, асоціативних словників, енциклопедичних й періодичних видань, а також довідників галузі транспорту та перевезень обсягом 20300 одиниць.

Мета дослідження – виявити структурні та семантичні особливості національно-специфічних засобів вербалізації концепту «ВОДНИЙ ТРАНСПОРТ» в американській лінгвокультурі.

Поставлена мета вимагає виконання наступних **завдань**:

- виявити національно-специфічні одиниці, що вербалізують досліджуваний концепт;
- встановити семантичні та структурні особливості зазначених одиниць;

– визначити роль реалій в їхньому формуванні.

На думку Н. Д. Арутюнової, вплив культури на формування концептів у свідомості представників окремого етносу або нації в цілому є беззаперечним, а своєрідним «посередником» між людиною та світом є культурний прошарок, тобто традиції, фольклор, релігія, мистецтво, система цінностей певної спільноти [1, с. 3]. Науковці зауважують також зв'язок концептів не тільки з індивідуальною, але й з загальнонародною свідомістю, та вказують на можливість утворення індивідуальної та національної мовних картин світу [5, с. 280].

Аналізуючи світ, людина членує його на концепти, тобто ментальні одиниці, які уособлюють усі її знання про все, що її оточує, наслідуючи певні правила та уявлення про дійсність мовної та культурної спільноти, представником якої вона є [13, р. 213–214]. Культурі кожного народу, в свою чергу, притаманні певні елементи, які не є типовими для інших культурних спільнот. Зазначені елементи є реаліями, та, як зазначає Г. Д. Томахін, виникають через існування специфічних умов життя та оточення [6, с.8].

На думку Дж. Локка, у кожній мові є лексичні одиниці, які не мають еквівалентів в інших мовах, що зумовлено традиціями та укладом життя [10, р. 226]. Ця думка корелюється з ідеями В. Гумбольдта й Дж. Гердера, які підкреслювали, що відмінність картин світу відображається засобами мови. Як зазначається у дослідженні М. П. Кочергана, такі засоби присутні у будь-якій мові та складають близько 6-7% від загальної кількості одиниць її словникового складу [4, р. 171–172]. Таким чином, реалії екстралінгвальної дійсності, які є характерними для певного етносу або національної спільноти, актуалізуючись лексичними засобами, сприяють появі у кожній мові лексем, значення яких частково або повністю відсутні в інших мовах, що свідчить про розбіжності між лінгвістично-понятійними кодами націй.

Для номінації зазначених вище лексичних одиниць у своєму дослідженні ми використовуємо терміни «етно-» та «національно специфічні», або «культурно-марковані мовні засоби», під якими розуміємо слова, сталі словосполучення, прислів'я, приказки, що вербалізують певні явища, притаманні досліджуваній культурі, а також актуалізують цінності певної національної спільноти та риси менталітету її представників.

До культурно-специфічних лексичних одиниць належать такі, що за своїми денотатами мають еквіваленти в інших мовах, але не повністю збігаються з ними конотатами [8, р. 134–137], тобто емоційно-естетичні асоціації представників різних мовних спільнот на такі одиниці мови будуть різними. Для ілюстрації зазначеного явища можемо навести приклад англійського словосполучення *Mayflower Americans*, першим компонентом якого є назва корабля, що привіз перших англійських переселенців, або пілігримів, до Нового Світу, а другим – національна приналежність. Людиною, що не належить до американської лінгвокультури, наведене словосполучення розуміється просто як «перші переселенці». У той же час, сучасні представники американської лінгвокультури, використовують зазначене словосполучення не тільки в історичному контексті, а саме, демонструють з його допомогою свою гордість та привілейований статус нащадка перших поселенців, протиставляючи себе новим мігрантам, або тим, чий родини проживають у США тільки декілька поколінь. Окрім того прямі нащадки перших пілігримів навіть утворюють спеціальні спільноти для спілкування, наприклад: *Mayflower Society, Mayflower Genealogy, Mayflower Descendants*. Таким чином, для представників американської лінгвокультури наведене словосполучення має значно ширше значення й може вважатися культурно-специфічним.

Зазначені мовні засоби ми розглядаємо в межах лінгвістичної концептології, завданням якої є максимально повне дослідження семантики одиниць мови, що вербалізують досліджуваний концепт, з метою подальшого моделювання його структури та місця в національній концептосфері. Сукупність засобів мовної репрезентації концепту «ВОДНИЙ ТРАНСПОРТ» в американській лінгвокультурі формує відкрите понятійне поле, адже під впливом екстралінгвальних факторів воно постійно вбирає в себе нові лексеми, що запозичуються з інших мов, або є неологізмами власної мови.

Згідно з концепцією Ю. С. Степанова, щодо дослідження структури концепту, з метою виявлення центральних прототипічних лексичних одиниць, за допомогою яких актуалізується ядро та навколоядерна зона, досліджуваного нами концепту американської лінгвокультури, нами здійснено аналіз словникових дефініцій. Так, ядро концепту може бути репрезентовано словосполученням WATER TRANSPORT, що характеризується найбільшим ступенем абстрактності. Ядро, в свою чергу, складається з таких концептуальних ознак, як: 1) засіб пересування: *vessel, ship, boat, barge, towboat, steamer, yacht, submarine, canoe, clipper*, тощо; 2) інфраструктура: *river, bay, haven, port, dock, marina, canal*, та ін.; 3) учасник: *seaman, seafarer, sailor, mariner, crew, captain, boatswain, passenger, company, carrier, shipyard, shipbuilder* тощо; 4) рух: *to ship, to sail, to charter, to freight, to navigate*, тощо.

Навколоядерна зона досліджуваного концепту конституюється з таких компонентів, як: 1) посилання на простір руху транспортного засобу або місце знаходження об'єкту інфраструктури, наприклад: *inland waterways, offshore vessel, water taxi, river port, sea port*, тощо; 2) призначення транспортного засобу, об'єкту інфраструктури або організації: *service vessel, sailing vessel, seismic vessel, sightseeing ferry, cruise ship, amphibious assault ship, mine countermeasures ship, dock landing ship, ballistic missile submarine, towing boat, patrol boat, harbor minesweeper, auxiliary repair dock, commercial harbor, fishing harbor, international port, repair shipyard, coast guard service, shipment company, freight company*, та ін.; 3) характеристика учасника водних транспортних перевезень, наприклад: *naval officer, seaman recruit, seaman apprentice, cabin-boy, able seaman* тощо.

Слід зазначити, що вже серед засобів актуалізації навколоядерної зони досліджуваного концепту зустрічаються культурно-марковані лексичні одиниці. Прикладом чого є словосполучення, що номінує працівників інженерного підрозділу флоту США, *navy seabees*, що первинно входило до периферійної зони, адже вживалося тільки суто як професійний жаргонізм, що виник як графічна альтерація від аббревіатури *CB (Construction Battalions)*, але поступово став офіційною назвою посади. Тим не менш, зазначена лексична одиниця не тільки класифікує простір діє співробітників, але й є натяком на їх працьовитість та здатність до командної роботи.

Периферія досліджуваного концепту містить елементи, що представлені в мові культурно-маркованими лексемами (власні назви) та стилістично-забарвленими (сленгізми, жаргонізми, історизми) засобами, які є національно-специфічними, або вживаються тільки певними прошарками американського суспільства як синоніми загальноживаної лексики. Так, до національно-специфічних конститuentів периферії можна віднести: 1) назви систем річок, заток, каналів, портів, наприклад: *Intracoastal Waterway System, Okeechobee Waterway, Point Pleasant Canal, Lewes and Rehoboth Canal, Waccamaw River, Wilmington River, Halifax River, Pensacola Bay, Perdido Bay, Manasquan Inlet, Salem Harbor, Southeast Missouri Port, Port of Redwood City*, та ін.; 2) власні назви учасників перевезення (компанії-виробника / перевізника / контролюючого органу): *Aker American Shipping, Hawkes Ocean Technologies, Derecktor Shipyards, Erie Shipbuilding LLC, Marinette Marine, Northrop Grumman Ship Systems, Cal Yachts, The American Waterway Operators, Naval Safety Center* тощо; 3) культурні заходи та заклади, наприклад: *Battleship Memorial Park, Arkansas Inland Maritime Museum, US Navy SeaBee Museum, National Liberty Ship Memorial, ONE Regatta, Clipper Around the World Yacht Race, Ronstan Bridge to Bridge, Sail For Hope* та ін.;

4) власні назви водних транспортних засобів, наприклад: *Sally Ride, Burlington, Wichita, USS Warrior, Oasis, Freedom, Jewel of the Seas*, тощо.

Щодо стилістично забарвлених конститuentів периферії, нами виявлено наступні вербалізатори: 1) жаргонні номінації водних транспортних засобів та їх частин, наприклад: *cranky* (від голландського *krengd*), що можна розтлумачити, як хитке ненадійне судно; *galley* (утворене не від типу судна *galley*, а як неправильна вимова «*gallery*»), як скорочення від «*gallery of bricks*», на яких в минулому готувалася їжа на судах), корабельна кухня; *head*, як жаргонний заміник слова *lavatory*, що пояснюється традиційним розміщенням останніх на носу корабля, тощо; 2) предмети побуту, одягу й аспекти зовнішнього вигляду моряків та робітників галузі водних транспортних перевезень: *crew cut* – «стандартна зачіска для членів екіпажу суден та робітників порту»; *cup of Joe*, фразера, яка позначає чашку кави (від імені міністра ВМФ США Джозефа Деніелза, який заборонив вживання алкоголю на борту, після чого кава стала найміцнішим напоєм, дозволеним для моряків); *dungarees* та *dunnage* (від хінді *dungri*), лексема, що номінує роботу портових робітників, судових механіків, приборників; *old salt* – моряк на пенсії; жартівливе прізвисько *Limey*, яке американські моряки дали британським колегам ще у 18 столітті через колір шкіри від браку вітаміну С, та вживають до сих пір, тощо; 3) звання та ранги, наприклад, термін *non-com* вживається військовими моряками для позначення молодшого офіцерського складу, та є скорочення від *non-commissioned officer*. Таким чином, периферія досліджуваного концепту переважно актуалізується культурно-маркованими вербалізаторами.

Щодо семантичних та структурних особливостей національно-специфічних вербалізаторів концепту «ВОДНИЙ ТРАНСПОРТ» в американській лінгвокультурі, усі з них ми поділяємо на наступні тематичні групи: 1) географічні (природні та створені людиною об'єкти, що оточують людину, включаючи інфраструктурні); 2) етнографічні (предмети побуту, транспортні засоби, професії, інструменти та знаряддя); 3) культурні (обряди, святкування, культурні заклади та заходи); 4) адміністративні (назви адміністративно-територіальних одиниць, служб, організацій). Слід зазначити, що з досліджених нами 20300 лексичних одиниць, які актуалізують зазначений концепт, нами виявлено 1361 «культурно-забарвлену» лексему, що складає приблизно 6,7% від загальної кількості, з яких 1% одиниць належать до тематичної групи географічних, близько 3% – до етнографічних, 1,3% лексики можна віднести до адміністративних, 1,4% вербалізаторів належать до групи культурних.

Під час аналізу тематичної групи «географічних» культурно-маркованих мовних одиниць, нами встановлено, що переважну більшість складають назви портів, наприклад: *Port of Beaumont, Port of Memphis, Burns Waterway Harbor, Baton Rouge, Two Harbors* та ін. Серед знайдених нами прикладів більшість представлена словосполученнями типу $N_1 + \text{of} + N_2$, де N_1 це іменник «*port*» або «*harbor*», а N_2 є топонімом та вказує на місце положення. Серед топонімів зустрічаються лексеми германського (*Cleveland* (утворено від середньо-англійської «*land of cliffs*») на честь засновника Мозеса Клівленда (Cleveland) з невеликою графічною зміною); *Portland* від староанглійської *Portlanda* = «*land surrounding a harbor*» (тощо), романського (*Detroit* від французької *détroit* = «*straits*»; *Cincinnati* від латинської *cinnimus* = «*curly hair*») на честь римського героя Люциуса Кінтуса Цинциннуса (Lucius Quinctius Cincinnatus); *San Juan* (від іспанської на честь святого покровителя міста) та ін.), кельтського (*Toledo* (від кельтської *tol* = «*hill*»), автохтонного індіанського (*Kalama* від індіанського *calama* = «*pretty maiden*»; *Chicago* від індіанської мови салішан *Seathl* на честь вождя та ін.) та австронезійського (*Honolulu* (від гавайського *hono* = «*port*» + *lulu* = «*calm*»);) походження, що пояснюється історією країни та багатотнічним населенням.

У декількох випадках у назвах портів спостерігається тавтологія, наприклад: *Port of Port Arthur* та *Port of Port Lavaca*, за наявності у назві міста, де розташовано порт, самої лексеми «*port*». Окрім того, один з портів США названо на честь видатної жінки політика *Helen Delich Bentley Port of Baltimore*, таким чином назву утворено за моделлю $N_1 + N_2 + \text{of} + N_3$, де N_1 є антропонімом, N_2 це іменник «*port*», а N_3 є топонімом та вказує на місце положення.

Інша підгрупа досліджених нами офіційних назв портів має у своєму складі лише лексему топонімом, що співпадає із назвою міста, наприклад, *Baton Rouge, Pascagoula, Valdez* та ін. Також виявлено так звані «узгальнюючі» назви, тобто такі, що використовуються для конгломерації портів та баз ВМФ США та утворені способом семантичної деривації із застосуванням механізму метафоризації, наприклад: *Hampton Roads*, що об'єднує порти та якорні стоянки Чесапикської затоки США та річок, які до неї впадають, включаючи порти *Norfolk, Portsmouth, Newport-News*, воєно-морську базу *Norfolk*, амфібійну базу *Little Creak*, а також порти *Virginia Beach, Hampton, Yorktown, Jamestown, Williamsburg*. З наведеного списку портів видно, що Хемптон є лише одним з портів, що конституюють *Hampton Roads*, назву якого утворено за аналогією перехрестя декількох доріг.

До зазначеної тематичної групи також належить певна кількість назв річок та каналів, уздовж яких здійснюється навігація. Більшість номінативних одиниць за синтаксичною структурою належать до типу $N1 + N1(a) + N2$, де $N1$ ($N1(a)$) є географічною назвою, а $N2$ детермінує тип водоймища, як то *river, lake, bay, sound, lagoon, canal*. Серед прикладів зазначеної структури можна навести такі назви: *Boca Ciega Bay, Bogue Sound, Cape Fear River, Cape Cod Canal* та ін. Вони є рефлексією мультінаціональності та різнобарвності культури, адже складаються з лексем германського, романського та автохтонного індіанського походження.

У межах дослідженої нами тематичної групи «етнографічних» вербалізаторів концепту «ВОДНИЙ ТРАНСПОРТ» в американській лінгвокультурі переважають назви водних транспортних засобів військового, торговельного та цивільного призначення, наприклад: *USS Texas, USS Theodore Roosevelt, USS Typhoon, Harmony of the Seas*, тощо. Слід зазначити, що зовсім різні тенденції спостерігаються у назвах транспортних засобів військового та цивільного призначення. Так, наприклад, усі назви, транспортних засобів ВМФ США можливо поділити на наступні семантичні підгрупи, починаючи з найчисленнішої за кількістю: 1) названі на честь видатної особистості, наприклад, *USNS (United States Naval Ship) Henry J. Kaiser, USNS Alan Shepard, USS (United States Ship) Winston S. Churchill, USS Theodore Roosevelt, USS Abraham Lincoln, Canonchet*, та ін.; 2) названі на честь міста, штату, або автохтонного племені, що мешкає або мешкало на цій території, наприклад, *USS Texas, USS Tennessee, USS Toledo, USS Vicksburg, USS Albuquerque, USNS Sioux, Menominee* тощо; 3) названі на честь історичних подій, наприклад, *USS Bataan* (як пам'ять про військовий злочин Японців проти полонених на півострові Батаан у 1942 році), *USS Chancellorsville* (на честь перемоги конфедератів у битві поблизу однойменного містечка), *USS Chosin* (як нагадування про битву на Чосинському водосховищі під час Корейської війни), *USS Boxer* (на честь однойменного судна, захопленого англійцями у 1812 році), *USS Antietam* (на честь битви поблизу однойменного міста часів Громадянської війни) та ін.; 4) метафоризовані вербалізатори, що також можуть бути розділені на декілька підгруп: а) антропоморфізми, тобто ті лексичні одиниці, що приписують транспортному засобу роль чи функцію людини, наприклад *USS Champion, USS Chief, USS Devastator, USS Gladiator, USS Pioneer, USS Scout, USS Devastator, USS Seawolf, USNS Warrior, USNS Safeguard, USNS Salvor*; б) психологізми, тобто ті номінативні одиниці, що наділяють кора-

бель рисами характеру, наприклад, *USS Invincible*, *USNS Effective*, *USNS Able*, *USS Gravely*, *USS Dextrous*, *USS Ardent*, *USNS Loyal*, *USNS Victorious*, *Defiant*, *Reliant*; в) вербалізатори, що утворено способом семантичної деривації від назв природних явищ, наприклад, вітру: *USS Sirocco*, *USS Shamal*, *USS Whirlwind*, *USS Zephyr*, *USS Squall*; катаклізмів: *USS Typhoon*, *USNS Tempest*, *USS Tornado*; г) лексичні одиниці, що утворено способом семантичної деривації від назв зброї *USS Firebolt*, *USS Spearhead*; д) символи американських цінностей, наприклад *USS Freedom*, *USS Independence*.

Назви деяких кораблів мають жартівливі еквіваленти, наприклад, судно *USS Constitution* також називають *Old Ironsides* та *Old Constitution*, назва ракетного есмінця *USS Stout* має стилістично забарвлений синонім *Bold Knight* авіаносець *USS Cowpens*, названий на честь битви за однойменне місто, має «прізвисько» *The Mighty Moo*, в якому представники американської лінгвокультури апелюють до зооніму, який входить до топоніму, а також підкреслюють значний розмір транспортно-спортивного засобу.

Цікавим також є той факт, що близько 50% водних транспортних засобів військового призначення є повторно номінованими, тобто за умови знищення одного з кораблів, назву отримує наступний виготовлений. Наприклад, 4 кораблі у різні часи мали назву *USS Helena*, на виготовлення кожного корабля після знищення першого збиралися кошти, для чого проводилися масштабні рекламні кампанії.

Щодо назв водних транспортних засобів громадського призначення, у номініях кораблів деяких компаній присутня назва самої компанії (*Carnival Victory*, *Carnival Breeze*, *Carnival Magic*) в той час як інші провайдери туристичних послуг вважають за краще не «прив'язувати» свою назву до лайнерів. Назви водного транспорту таких компаній також поділяються на дві підгрупи: однотипні за структурою назви (*Harmony of the Seas*, *Oasis of the Seas*, *Allure of the Seas*, *Emerald Princess*, *Golden Princess*, *Grand Princess*) та лексичні одиниці, що не є підпорядкованими якомусь чіткому принципу. Усі розглянуті нами назви круїзних лайнерів, екскурсійних транспортних засобів та паромів для пасажирських перевезень семантично поділяються на декілька підгруп: 1) ті, що декларують відчуття свободи (*Freedom of the Seas*, *Independence of the Seas*, *Liberty of the Seas*); 2) ті, що акцентують романтичність подорожі (*Serenade of the Seas*, *Enchantment of the Seas*); 3) ті, що апелюють до духу пригод (); 4) ті, що вказують на красу, розкіш та велич (*Radiance of the Seas*, *Jewel of the Seas*, *Brilliance of the Seas*, *Crown Princess*, *Diamond Princess*, *Carnival Splendor*); 5) ті, що прославляють національні цінності та символи (*America*, *American Eagle*, *Independence*, *American Star*, *American Spirit*, *American Glory*, *Carnival Liberty*, *Carnival Freedom*); 6) ті, що вказують на функцію, або простір руху (*Whitehaven Ferry*, *Staten Island Ferry*, *Queen of the Mississippi*, *Queen of the West*, *Caribbean Princess*, *Island Princess*, *Sea Princess*, *Pacific Princess*, *Voyager*, *Navigator*, *Mariner of the Seas*, *Adventure of the Seas*, *Explorer of the Seas*); 7) ті, що апелюють до емоцій подорожуючого та обіцяють святковість, захват, казкову подорож (*Carnival Dream*, *Carnival Miracle*, *Carnival Magic*, *Carnival Sensation*, *Carnival Elation*, *Carnival Fantasy*, *Carnival Ecstasy*, *Carnival Fascination*, *Carnival Inspiration*).

До складу дослідженої нами тематичної групи культурно маркованих «етнографічних» вербалізаторів концепту «ВОДНИЙ ТРАНСПОРТ» в американській лінгвокультурі входять назви професій, пов'язаних з водним транспортом. Більшість з зазначених лексичних одиниць представлено словосполученнями зі структурою $N_1 + N_2$, де N_1 вказує на функцію, а N_2 детермінує ранг, наприклад, *Seaman Recruit*, *Seaman Apprentice*, *Constructionman Recruit*, *Constructionman Apprentice*, *Fireman Recruit*, *Fireman Apprentice*, тощо. Цікавим є той факт, що працівники берегової охорони, що є екіпажами човнів охорони та літаків охорони, мають спільні назви: *Airman Recruit*, *Airman Apprentice*, *Gunner Sergeant*, що пояснюється спільною приналежністю до одного департаменту. Наявні серед зазначених вербалізаторів і трикомпонентні словосполучення зі структурою $N_1 + N_2 + N_3$, наприклад, *Chief Warrant Officer*, *Master Gunnery Sergeant*, де N_1 вказує на ранг, N_2 номінує функцію, а N_3 детермінує звання.

Окрім того, досить розгалуженою є система стилістично забарвлених синонімів, що вживаються як професійні жаргонізи. Так, звання *Master Gunnery Sergeant*, також передається такою аббревіатурою, як *MGySgt*, або, у неформальній бесіді, словосполученнями «*Master Guns*» та «*Master Gummy*», й навіть просто «*Gunny*»; звання «*Master Sergeant*» у неформальній бесіді замінюється на «*Top*» або «*Sarge*», неформальним звертанням до моряка зі званням «*Boatswain's Mate*» є «*Boats*», таким чином спостерігається тенденція до скорочення. Що ж до формального звертання, то традиційним для лінгвокультури США є поєднання $N_1 + (N_2)$, де $N_1 + (N_2)$ є званням, а N_3 прізвищем людини, наприклад, *Master Sergeant Carter* або *Fireman Jones*.

Серед вербалізаторів, що належать до культурно-мистецької тематичної групи, переважають назви музеїв, всі з яких за структурою є 2 – 7 компонентними словосполученнями. При цьому, у певній кількості назв вказується призначення та тип закладу, наприклад, *Battleship Memorial Park*, *Navy SeaBee Museum*, *Navy Art Collection*, *Maritime & Yachting Museum*, *Lighthouse Museum & Keepers Quarters Museum*, в той час як в інших окрім призначення та типу також вказується місце знаходження та перший елемент словосполучення представлено топонімом, наприклад, *Indian River Lifesaving Station Museum*, *Key West Shipwreck Historeum Museum*, *Jacksonville Maritime Heritage Center*, *Daytona Maritime Museum*, прикметником, що вказує на територіальну приналежність, наприклад, *National Navy UDT-SEAL Museum*, *National Museum of the Marine Corps* або антропонімом, що вказує на людину, або професія, якій присвячено музей: *Jim Kirk Maritime Museum*, *Mariners' Museum*, *Waterman's Museum*. Окрім того, певна кількість назв музеїв є метафоричними, наприклад, *Man in the Sea Museum*, *Treasures of the Sea*. Також, цікавими є так звані «спонукальні» назви, що закликають до відвідання музею, наприклад, *Discover Sea Shipwreck Museum*.

Також до зазначеної тематичної групи національно-специфічних вербалізаторів досліджуваного концепту входять назви культурних подій, більшість з яких за структурою є 2 – 8 компонентними словосполученнями. Усі з них можливо поділити на наступні підгрупи: 1) ті, що вказують на місце проведення та тип події (*Chicago Maritime Festival*, *The Sanford Fall Regatta*, *Portsmouth Maritime Folk Festival*), 2) ті, що вказують не тільки на місце, але й на час або частотність проведення (*2015 Pacific Coast Championship*, *22 North American Championship*) 3) ті, що мають метафоричну назву (*Sail For Hope*, *Twilights*, *Indian Summer Splash*, *Boast the Coast Maritime Festival & Lighted Boat Parade*). Окрім того, досить велика кількість назв культурних подій демонструє багатоетнічність представників американської лінгвокультури, наприклад, *Atlanta Dragon Boat Festival*, *Regata del Sol Open Ocean Sailboat Race*, *NY Regata de la Independencia*.

До соціо-політичної тематичної групи культурно-специфічних засобів вербалізації зазначеного концепту відноситься велика кількість назв організацій, компаній та установ, що переважно представлені 2 – 5 компонентними словосполученнями, які в, свою чергу, вказують на призначення та територію дії, наприклад, *United States Marine Corps*, *United States Pacific Command*, *United States Merchant Marine*, *United States Maritime Administration*, *Overseas Shipholding Group*, *Middle Atlantic Intercollegiate Sailing Association (MAISA)*, *Intercollegiate Sailing Association (ICSA)*.

Таким чином, ядро досліджуваного концепту актуалізується у мові нейтральними одиницями, що не є національно-специфічними, в той час, як вже в приядерній зоні з'являється певна кількість культурно-детермінованих вербалізаторів,

яка збільшується з віддаленням від ядра. Серед досліджених нами національно-специфічних одиниць, які вербалізують концепт «ВОДНИЙ ТРАНСПОРТ» в американській лінгвокультурі більшість представлена словосполученнями, одним з елементів яких є топонім або антропонім. При цьому топоніми належать до германських, романських та автохтонних індіанських мов. Характерним для досліджуваних вербалізаторів є також утворення способом семантичної деривації з застосуванням механізму метафоризації. Слід також зазначити, що серед досліджених мовних одиниць присутня на стилістично маркованих лексеми, тобто таких, що належать до категорії сленгізмів та жаргонізмів, що є синонімами нейтральної лексики.

Перспективами подальшого дослідження є аналіз структурних та семантичних особливостей національно-специфічних вербалізаторів концепту «ВОДНИЙ ТРАНСПОРТ» у британській лінгвокультурі для подальшого аналізу спільних та відмінних рис у мовній актуалізації зазначеного концепту представниками обох націй.

Література:

1. Арутюнова Н. Д. Вступление / Н. Д. Арутюнова // Логический анализ языка: Ментальные действия. – М. : Наука, 1993. – С. 3–7.
2. Гончарова Н. Н. Языковая картина мира как объект лингвистического описания / Н. Н. Гончарова // Известия ТулГУ. Гуманитарные науки. – № 2. – Т. 2012. – С. 396–405.
3. Залевская А. А. «Образ мира» vs «языковая картина мира» / А. А. Залевская // Картина мира и способы ее репрезентации: Научные доклады конференции «Национальные картины мира: язык, культура, образование». – Воронеж: ВГУ, 2003. – С. 41–47.
4. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих закладів освіти / М. П. Кочерган – К., 1999. – 287 с.
5. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка / Д. С. Лихачев // Русская словесность : от теории словесности к структуре текста – М. : «Academia», 1997. – С. 280–287.
6. Томахин Г. Д. Теоретические основы лингвострановедения (На материале лексических американизмов английского языка) / Г. Д. Томахин: Автореф. дис... докт. фи- лол. наук. – М. : Дипломат. Акад. наук, 1984. – 32 с.
7. Clissold P. Dictionary of nautical words and terms / P. Clissold. : Ferguson Brown & Son. – 1982. – 402 p.
8. Dirven R. Cognitive Exploration of Language and Semantics / R. Dirven, M. Verspoor – Amsterdam / Philadelphia : «John Benjamins Publishing company», 2004. – 277 p.
9. Friedman N. U.S. Amphibious Ships and Craft: An Illustrated Design History / N. Friedman. US Naval Institute Press, 2002. – 420 p.
10. Locke J. An Essay Concerning Human Understanding / J. Locke – London : «Everyman's Library», 1976 (1690). – 362 p.
11. Lowe David. Dictionary of Transport and Logistics / David Lowe. – London : Kogan Page. – 2002. – 282 p.
12. National Strategy for the Marine Transportation System: A Framework for Action. Committee on the Marine Transportation System. – Washington. – 2008. – 59 p.
13. Whorf B. Language, Thought and Reality / B. Whorf – Cambridge, MA: MIT Press, 1956, – 278 p.

УДК 811.161.2

Л. В. Юрса,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ІДЕНТИФІКАЦІЯ БАЧВАНСЬКО-СРИМСЬКОГО ВАРІАНТА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Стаття подає відомості про бачвансько-сримський варіант української літературної мови. Подано аналіз бачвансько-сримської говірки, яка є варіантом української літературної мови.

Вказано навчальні заклади, які функціонують на території Югославії і підтримують розвиток української мови.

Ключові слова: бачвансько-сримська говірка, руська мова, лінгвістика, ідентифікація.

IDENTIFICATION OF BACHVANSKO – SRYMSKY VERSION OF UKRAINIAN LITERARY LANGUAGE

The article gives examples of Ukrainian language outside Ukraine.

The analysis bachvansko-srymsku dialect, which is a variant of Ukrainian language. Remembering scientists who have studied bachvansko-srymsku dialect.

Bachvansko-srymsku dialect is a variant of Ukrainian language. It arose in connection with demographic processes.

Formed on the territory of Backa and Srym.

Yugoslav Rusyns preserved their traditions and language. Many loans held in various languages: Slovak, Hungarian, German and others.

On the territory of Yugoslavia, there are institutions that support the development of the Ukrainian language.

Many researchers have shown that bachvansko-srymsku dialect is a variant of Ukrainian language.

The article provides information about bachvansko option srymsky-Ukrainian literary language. The analysis bachvansko-srymskoyi dialect, which is a variant of Ukrainian language.

Specified institutions that operate in the territory of Yugoslavia, and support the development of the Ukrainian language.

Key words: language, bachvansko-srymsku dialect, Russian Language, linguistics, Ukraine, Identification, analys, Backa, Srym.

ІДЕНТИФІКАЦІЯ БАЧВАНСЬКО-СРИМСЬКОГО ВАРІАНТА УКРАЇНСЬКОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ЯЗЫКА

Стаття представляє свідчення про бачвансько-сримський варіант українського літературного мови. Дан аналіз бачвансько-сримського говора, який являється варіантом українського літературного мови.

Указано учебные заведения, которые функционируют на территории Югослави и поддерживают развитие украинского мови.

Ключевые слова: бачвансько-сримський мов, русская мов, лінгвістика, ідентифікація.

У сучасних умовах вивчення історії бачвансько-сримського варіанта української літературної мови має особливе значення, адже, як відомо, у кін. ХХ – поч. ХХІ ст. на крайньому заході українських етнічних теренів з'явився антиукраїнський політичний рух так званих неорусинів, одним із стрижневих елементів їх політичної доктрини є намагання довести окремішність так званої русинської мови, а точніше її словацького (лемківсько-пряшівського) та польського (лемківсько-горлицького) варіантів. Бачвансько-сримський варіант української мови виник у результаті природної еволюції місцевих говірок українських переселенців та за всілякого сприяння українських культурних діячів – В. Гнатюка, А. Шептицького і був єдино можливим способом зберегти українську ідентичність представників найпершої української діаспори в умовах